

ЗМІСТ

ВСТУП	5
--------------------	----------

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДСТАВ, УМОВ ТА ПОРЯДКУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	8
---	----------

1.1. Стан наукового опрацювання проблематики звільнення від доказування в адміністративному судочинстві	8
1.2. Звільнення від доказування в адміністративному судочинстві як вид звільнення від виконання юридичного обов'язку	16
1.3. Методологія пізнання інституту звільнення від доказування в адміністративному судочинстві	56

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДСТАВ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	72
--	-----------

2.1. Умови та порядок визнання обставин учасниками справи	72
2.2. Загальновідомі обставини: ознаки, процесуальне вираження, юридичне значення	98
2.3. Джерела, межі застосування та міра обов'язковості преюдиції в адміністративному судочинстві	116

РОЗДІЛ 3	
МІЖГАЛУЗЕВИЙ ТА МІЖСИСТЕМНИЙ ДОСВІД	
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДОКАЗУВАННЯ, ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ	
ДЛЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ	133
3.1. Підстави звільнення від доказування в цивільному, господарському та кримінальному процесах України	133
3.2. Зарубіжний досвід звільнення від доказування в адміністративному судочинстві	147
ВИСНОВКИ	156
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	163

ВСТУП

Актуальність теми. Утвердження й розвиток адміністративного судочинства – один із ключових аспектів становлення України як демократичної, соціальної та правової держави, у якій цінності верховенства права з його ключовою людиноцентристською ідеєю не лише визнаються та пропагуються, а й забезпечуються ефективними правозахисними механізмами. Зміна формату публічно-приватних відносин, концептуалізація сервісної держави та констатування пріоритету забезпечувального покликання публічної влади чи не найкраще відображене (а можливо, і підсумоване) в організаційно-правовому забезпеченні можливості приватного суб'єкта протистояти протиправній поведінці носіїв влади, насамперед оскаржувати неправомірні рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду. При цьому реалізація завдання адміністративного судочинства (яке полягає в здійсненні справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин задля ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень) залежить на сучасному етапі вже не стільки від наявності висхідних інституційно-організаційних і нормативно-процесуальних забезпечень (вони є досягненнями пройдених етапів державного розвитку, якими можемо пишатися та від яких маємо відштовхуватися в подальшому), скільки від розробленості, зваженості й узгодженості ключових процесуально-правових інститутів адміністративного судочинства. Адже реалізації права на судовий захист суттєво можуть перешкоджати недоліки-проблеми окремих сегментів адміністративно-процесуальної реальності

(адміністративного позову, забезпечення позову, процесуальних строків, судових витрат, порядку апеляційного й касаційного оскарження, особливостей розгляду окремих категорій адміністративних справ, судових викликів, урегулювання спору за участю судді та, звичайно ж, доказування з таким його сегментом-антиподом, як звільнення від доказування).

Складність категорії «звільнення від доказування» в адміністративному судочинстві зумовлюється її комплексністю. Так, серед підстав звільнення від доказування виокремлюють преюдиційні обставини, обставини, що визнаються учасниками справи, та загальновідомі обставини. Натомість цілісну доктрину стосовно природи звільнення від доказування сьогодні не розроблено, що зумовлює численні відмінності в трактуванні науковцями сутності окремих підстав звільнення від доказування, а також невпинні дискусії щодо необхідності чи зайвості доповнення їх переліку іншими юридичними інструментами, які допускають відступ від загальної нагальності доказування та його правил, розрізненості трактування умов і порядку застосування підстав «звільнення» тощо. Усе це цілком природно зумовлює значні відмінності, а інколи й очевидні помилки або спотворення в правозастосовній практиці адміністративних судів. Зазначене свідчить про безумовну доктринальну й праксеологічну актуальність проведення комплексного наукового дослідження підстав звільнення від доказування в адміністративному судочинстві України. Своєчасність обраного напрямку пізнавального пошуку додатково посилюється міждисциплінарною актуальністю такого дослідження (результати якого може бути втілено в інших процесуальних галузях, насамперед у цивільному та господарському процесі), а також новизною нормативного підґрунтя звільнення від доказування, яке було значно оновлене й доповнене в новій редакції Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Науково-теоретичне підґрунтя для написання монографії становлять праці таких провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі адміністративного процесуального права, адміністративного права, загальнотеоретичної юриспруденції та кон-

ституційного права, як В.Б. Авер'янов, С.О. Аксьонов, М.В. Бевзенко, С.П. Головатий, В.В. Гордєєв, Е.Ф. Демський, О.В. Дем'янчук, І.О. Картузова, Я.С. Калмикова, С.В. Ківалов, І.Б. Коліушко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, І.О. Корецький, Р.О. Куйбіда, Т.М. Кучер, Р.Д. Ляшенко, М.П. Мельник, Т.П. Мінка, О.М. Нечитайло, А.Ю. Осадчий, Н.Г. Павленко, В.І. Перепелюк, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, М.І. Смокович, В.В. Сухонос, М.О. Тузов, О.В. Ульяновська, О.В. Умнова, А.С. Фастовець та інші. Варто вказати на особливу джерельну цінність розробок із проблематики доказів і доказування в адміністративному судочинстві, здійснених В.В. Гордєєвим, В.В. Доненком, Я.С. Калмиковою, С.Г. Левченко, М.П. Мельник, О.М. Нечитайло, О.В. Умновою. Важливою доктринальною основою стали також роботи науковців – представників інших процесуальних галузей права (цивільного, кримінального, господарського), зокрема О.І. Березного, Б.Р. Бурганова, В.В. Вапнярчука, К.Б. Дрогозюк, Л.М. Ніколенко, І.І. Осіпової, Т.В. Рудої, В.І. Тертишнікова, М.К. Треушнікова, С.Я. Фурси, Т.В. Цюри, Д.В. Черемнова, Д.В. Шиліна, А.С. Штефан, М.Й. Штефана, В.В. Яркова та інших авторів.

Об'єктом дослідження є врегульовані нормами адміністративного процесуального права суспільні відносини, пов'язані із встановленням обставин адміністративної справи, у тому числі з адміністративним судовим доказуванням.

Предметом дослідження є правові засади звільнення від доказування в адміністративному судочинстві.